

Posudek oponenta na rigorózní práci

Závěť se zvláštním zřetelem k svěřenskému nástupnictví

Autor: Mgr. Magdalena Bártová:

1. Autorka se zaměřila na nosné civilistické téma – závěť. Přes skutečnost, že se právní úpravě dědění ze závěti dostalo v současném občanském zákoníku na rozdíl od předchozích úprav dostatečného prostoru, případů testamentární delace přibývá jen pozvolna. Osoby zvažující pořízení závěti mnohdy neznají veškeré možnosti, které současná právní úprava poskytuje. Navíc je tento trend podporován i jistou setrvačností ve smyslu pasivity zůstavitelů, kteří mnohdy rezignují na možnosti nabízené právní úpravou a jsou ochotni strpět nástupnictví reglementované zákonnou posloupností, i když mnohdy neodpovídá jejich představám. V současnosti je dědění ze závěti ve srovnání s děděním ze zákona stále minoritní. Současná právní úprava přinesla nejen značné kvantitativní, ale především kvalitativní odchylky od předchozí právní úpravy. Incidence využití závěti je výlučně závislá na vůli a naladění pořizovatelů. Tím se tento institut zásadně liší od ostatních civilistických témat. Rubem této situace je latentní tlak na právní teorii i praxi, která se musí potýkat s nalézáním odpovědí na složité otázky vyplývající z dědění ze závěti. Autorkou zvolené téma je nutno hodnotit kladně.

2. Zpracování zvoleného tématu kladlo na autorku nároky jak po stránce vstupních informací, tak po stránce teoretické. Vedle právní úpravy závěti na našem území, autorka výrazně pracovala s římským právem, obecným zákoníkem občanským, s OZ z roku 1950 a 1964 včetně novel až do roku 1991. Pozitivistickou rovinu vytváří též francouzská právní úprava, v rámci analýzy problematiky podpisu a datace závěti také právní úprava švýcarská, rumunská a polská (str. 42). Teoreticky je práce vystavěna na analýze a syntéze, kdy mnohdy kritická analýza podepřená profesním vhledem autorky umožnila syntézu mnohých závěrů. Závěry uvedené v práci mají dostatečnou oporu v řádně citované domácí i zahraniční literatuře a judikatuře. Argumentačně byla využita i díla E. Tilsche a E. Svobody. Autorka celkem využila více než čtyřicet zdrojů a několik desítek rozhodnutí Nejvyššího soudu včetně historicky starších, avšak zásadních rozhodnutí. Na 103 stran vlastního textu (dle čestného prohlášení autorky má předložená práce 253 392znaků, tj. 140, 773 normostrany) je průběžně doprovázeno poznámkovým aparátem čítajícím 185 poznámek pod čarou.

3. Předložená práce je formálně rozčleněna vedle úvodu a závěru do čtyř kapitol. Autorka postupuje systematicky od obecných, teoretických výkladů dědického práva k analýze historického vývoje právní úpravy závěti a svěřenského nástupnictví. Historický záběr práce počíná římským právem a je uzavřen právním stavem před účinností současné právní úpravy. Těžiště práce spočívá v třetí kapitole. Obecně je text vedle hlavních částí členěn do drobnějších kapitol a podkapitol. Patříčné formalisticky detailní členění plně korensponduje s podrobným výkladem v některých podkapitolách.

4. Předložená rigorozní práce je zdařilým zpracováním zvoleného tématu. Autorka své bádání opřela o rozsáhlý, avšak podstatný historický úvod, kdy římské právo využívá k uvedení tradičních principů dědického práva. Na předchozích právních úpravách autorka demonstruje oscilaci základních testamentárních zásad, a sice pořizovací volnosti a vázanosti vůle zůstavitele. Z textu práce je patrný praktický vhled a přehled autorky. Výrazně hlubší analýza je v souladu s cílem práce provedena v kapitole čtvrté a páté. Autorka svou pozornost výrazně zacílila na podstatné náležitosti závěti – ustavení dědice, velikosti podílů, formy závěti. Zásadní je výklad týkající se datace závěti a podpisu závěti (str. 42). Praktický vhled autorce umožnil klást si otázky nejen teoretického, ale především praktického charakteru. Rozsahově a hloubkově proporcionální je výklad související problematiky centrální evidence závětí, vydědění, zrušení a odvolání závěti. Přínosný je exkurz do francouzského práva – zejména poukázání na druhy závětí, dobrovolnost evidence a podmínky přístupu do této evidence (str. 88).

Samostatnou stránkou je sice nikoli rozsáhlá, avšak zásadní pátá část věnovaná náhradnictví a fideikomisární substituci. Zde autorka poukazuje na kritické momenty svěřenského nástupnictví, které jsou patrné až při maximálním teoretickém namáhání (str. 95) – tzv. konstruktivní svěřenské nástupnictví (str. 99). Obecné poznatky bádání jsou shrnuty v závěru práce.

5. Předloženou práci Mgr. Magdalena Bártová prokázala schopnost pracovat samostatným a tvůrčím způsobem a hlubokou znalost problematiky. Generátor shod vykázal shodu nižší než pět procent v počtu 275 dokumentů. Autorka nepochybně splnila cíl práce vytčený na jejím počátku na straně 5 v odstavci 4.

6. K předložené práci lze mít jisté výtky formálního a věcného charakteru:

Str. 8 nepřesné vymezení odkazu, je však správně rozveden dále,

Str. 20 nelze uvádět dle Pegassiana, pramenem práva bylo Senatusconsultum Pegassianum ve zkratce SC Pegassianum.

Str. 22 Nejsilnější právní sílu měla

Str. 40 závěť tedy dnes není nejsilnější formou poručení pro případ smrti

Str. 45 nepřesná citace § 1528

Str. 49 po věcné stránce chybí alespoň zmínka o svěřenském fondu jako fakultativní náležitosti závěti, stejně tak na straně 58

Str. 69 jak své poslední poručení omezit

Str. 72 listina neplatná x jednání neplatné

Na několika místech práce se vyskytují překlepy:

Str. 51 zdravotního stavu x zdravotním stavu

Str. 56 název kapitoly dole na stránce

Str. 69 ve většině případů

7. Předložená rigorózní práce splňuje veškeré formální i obsahové požadavky kladené na tento druh prací a proto ji doporučuji k ústní obhajobě, při které se Mgr. Magdalena Bártová zaměří na následující otázky: Autorka uvádí na straně (50) rozhodnutí NS z roku 1926. Je v kontextu tehdejšího nazírání na testovací svobodu toto rozhodnutí s tehdejším názorem konformní, anebo přece jen vykazuje za určitých okolností jistou preferenci vůle dědiců? Dochází Mgr. Magdalena Bártová k závěru, že konstruktivní svěřenské nástupnictví připadá v úvahu také v případě mlčky zřízeného svěřenského nástupnictví? Bylo by inspirativní zavedení společné závěti, která by mohla konkurovat svěřenskému nástupnictví?

V Praze dne 17. 12. 2018

JUDr. et MUDr. Alexandr Thöndel, Ph. D.

Oponent rigorózní práce